

dovolj pogumna, da javno prisluhne sebi in delom, intuiciji in izkustvu, tudi okusu, in tvega, tako kot ocenjevani pisatelji. In tako kot so marsikatera prebrana dela, po Inkretovi sodbi, »osupljivo agresivna v boju za literarni prestiž«, táke, se zdi, so tudi prenekateri kritikove sodbe.

KAJETAN GANTAR, GRŠKE LIRIČNE OBLIKE IN METRIČNI OBRAZCI

Kajetan Gantar je po tretjem zvezku Literarnega leksikona, v katerem je obravnaval helenizem, pripravil kot sedmi zvezek še pregled grških liričnih oblik in metričnih obrazcev. Čeprav delo ne prinaša, kot pravi avtor v uvodu, sistematičnega ali zgodovinskega prereza starogrške lirike v celoti, marveč zajema le posamezne lirične oblike, pa je izbral predvsem tiste, ki so zapustile močnejše sledove v slovenski izvorni pesniški ustvarjalnosti ali katerih oznaka se je udomačila v slovenski literarni terminologiji. Iz tega okvira, pravi Gantar, so izvzete tiste oblike, ki sicer izvirajo od Grkov, a so se v poznejših preobrazbah precej odmaknile od svojega prvotnega izvora in je v njihovem današnjem pojmovanju komaj še mogoče čutiti nekdanjo grško usedlino. Avtor je v zvezek poleg liričnih oblik vključil z njimi neločljivo povezane metrične obrazce in jih prikazal le v njihovi zunanji shemi, (ne da bi teoretično obravnaval antični verz nasploh, čeprav, se zdi, bi veljalo zastaviti vsaj nekaj izhodišč o značilnostih grškega jezika in njegovega kvantitativnega metričnega sistema). Avtor, se zdi, predvideva že določeno vedenje o teh temeljih, kar pomeni, da jih ne izpostavlja novemu kritičnemu preverjanju. Od tu nemara

* (Kajetan Gantar, Grške lirične oblike in metrični obrazci, Literarni leksikon, DZS, Ljubljana 1979, izdaja SAZU, ureja A. Ocvirk, 104)

izzveni celoten zvezek preveč apodiktično, kot povzemanje že ugotovljenih in sprejetih tez in dejstev. Kajetan Gantar je iz pregleda izločil heksameter in elegični distih in ob tem napovedal njuno obravnavo v samostojnem snopiču.

Zvezek zajema v prvem delu pregled šestih liričnih oblik, ki so pri nas zbudile močnejše — že ugotovljene (ali pa na novo odkrite — kar je Gantarjeva zasluga) odmeve. To so anakreontika, ditiramb, epitalamij, nomos, Pindarova oda in sapfična kitica. V drugem delu zvezka je avtor zbral gradivo in oznake za 19 verznihi ali pesemskih oblik. Razvrstitev le po abecedi in neupoštevanje kronološkega zaporedja porajanja posameznih liričnih oblik v najstarejšem obdobju evropske književnosti, (kar utemeljuje avtor s preveliko hipotetičnostjo in nepreglednostjo), se zdi problematično spričo znanstveno zasnovanega Literarnega leksikona. Če avtor ne upošteva diahronije — razvoja grške poezije, se zdi tudi tako zasnovan snopič le kot izvleček iz značilnosti grške lirike. Ali to v zadnji konsekvenci pomeni, da je čas odmevnosti grške poezije že minil in da je njena aktualnost bolj rezultat neke znanstvene (pedagoške) sistematike, kot pa realne odzivnosti, poznavalskega interesa, soočanja s sedanjo ustvarjalnostjo?

Gantarjevo iskanje vzporednic med izvorno slovensko pesniško tvornostjo in grško pesniško tradicijo kaže očiten upad odmevnosti grških pesniških oblik in metrov v zadnjih desetletjih, saj so le redki slovenski pesniki, ki jemljejo grško pesniško tradicijo kot možno vez z lastno poetsko skušnjo in oblikovno ter izpovedno izvornostjo. Komaj nekaj je v vsem zvezku primerjav sodobne slovenske pesniške ustvarjalnosti z grško pesniško tradicijo. Gregor Strniša naj bi v Barbarovi molitvi na primer uporabil sodobni ditiramb.

Gantarjev pregled grških liričnih oblik in metričnih obrazcev je bolj priroč-

nik kot pa izvorno znanstveno delo; dragocen je najbolj v tistih sklepnih ugotovitvah k posameznim pojmom, kjer je avtor podal pregled odmevnosti v slovenski literaturi, kolikor je je bilo, s čimer je na enem mestu zbrana dokumentacija (nekajkrat tudi polemična glede na doslej znane teze in ugotovitve slovenske literarne zgodovine). Avtor ne aktualizira problematike estetske, vrednostne komponente posameznih grških liričnih oblik, bližja mu je orientacija o njihovi odmevnosti in priljubljenosti ob nastanku, nato pa v razvoju evropske poezije. Ob Gantarjevemu zvezku ne gre zamolčati bogate bibliografije (splošne in posebne), v kateri je vključil tudi slovenski (in jugoslovanski) delež.

TARAS KERMAUNER, STAJA POD PONCAMI

»Retorično, jezikovno, spominsko, bolj pesniško kot prozaično vajo stkal in razsul Taras Kermauner«, je avtor Staje pod Poncami* označil svoj avtobiografski tekst v novi, vse bolj uveljavljajoči se zbirki Nova proza. Kermaunerjeva intimna izpoved že dolgo ni nič novega, le da je v zadnjem času izrazitejša, jasnejša, odkritejša, pogumnejša, nazornejša, čeprav ni dokumentarna. Lastne podobe, pa Staja pod Poncami, dve knjigi, ki sta verjetno nastajali vsaj deloma hkrati (?!), sicer avtorja ne razkrivata v kakšni bistveno novi luči v smislu vrednotenja in analize slovenske povojne literarne stvarnosti, pomembnejši sta kot analiza in gena lastnega osebnostnega razvoja. Ali smemo skozi njegovo misel zasledovati tudi razvoj drugih, ki jih avtor predstavlja kot sopotnike lastne generacije? Skušnjava se zdi zanimiva, a ji

ne bi veljalo nasesti. Kermaunerjeva izpoved je pač le njegov pogled na polpreteklo dobo. Sicer tudi nočemo reči, da si avtor jemlje pravico izpovedi o neki generaciji. To lahko počno, vsak zase, tudi drugi. A eno vprašanje se ob teh njegovih delih vsiljuje: ali je nenedoma v slovenski sodobni literarni produkciji zmanjkalo ustreznega »gradi-va«, ki bi zaposlilo Tarasovo izredno produktivno pero? Če je ta domneva resnična, bi morda smeli sklepati na krizo te produkcije, ali pa je usmeritev v osebnoizpovedni žanr bolj življenjske narave (smrt očeta, antagonizmi generacij in njenih predstavnikov).

Kermaunerjeva knjiga ima neke vrste motto: »Na tej dolgotrajni, večkrat nadaljevani seji se pisatelj poskuša razumeti, zakriva se, uživa v razgaljanju in v slepoti, straši sebe in druge, se preustvarja, ne da bi vedel kdaj; bi bilo, to nevsakdanjo in samopopravno seanso, primerneje krstiti za spiritistično? Knjiga je del načrta, imenovanega Micelij; ne njen prvi, ne zadnji del. Zgodbe in srečanja, mreža zavozlana, natrgana, spomini zamišljeni, izmišljeni, sanjski, portreti pretirani, ljubezenski, zabrisani, beg tja čez, zraven, drugam, ven, onkraj, tokraj...« Se pravi, da je knjiga le del širše zasnovanega avtobiografskega kompleksa.

Avtorjev uvod v osebnostno analizo predstavlja tezo o več očetih, duhovnih kajpada; kot »zglelih, tekmečih in sogovornikih«. »Izdelovalnica očetov«, kot pravi Kermauner temu intimnemu albumu, »selitvi« od očeta do novega očeta, kot nekakšen »rent à car«, je bržkone sinonim za učitelje, vplive, oblikovanje samostojne osebnosti, medtem ko je mati »edina resn(ičn)a postav(k)a sveta (triada: mati-natura-smrt). Kermauner imenuje Micelij »kubistično abstraktni nerazpoznavni avtoportret«, kot bi se hotel zavarovati pred dokumentarnostjo in resničnostjo izpovedi, kot da je izpoved laž ali le pogojna resnica; v trenutku izgovorjenega,

(* Taras Kermauner, Staja pod Poncami, DZS Ljubljana 1979, zbirka Nova proza, opremil Vili Vrhovec, str. 265)